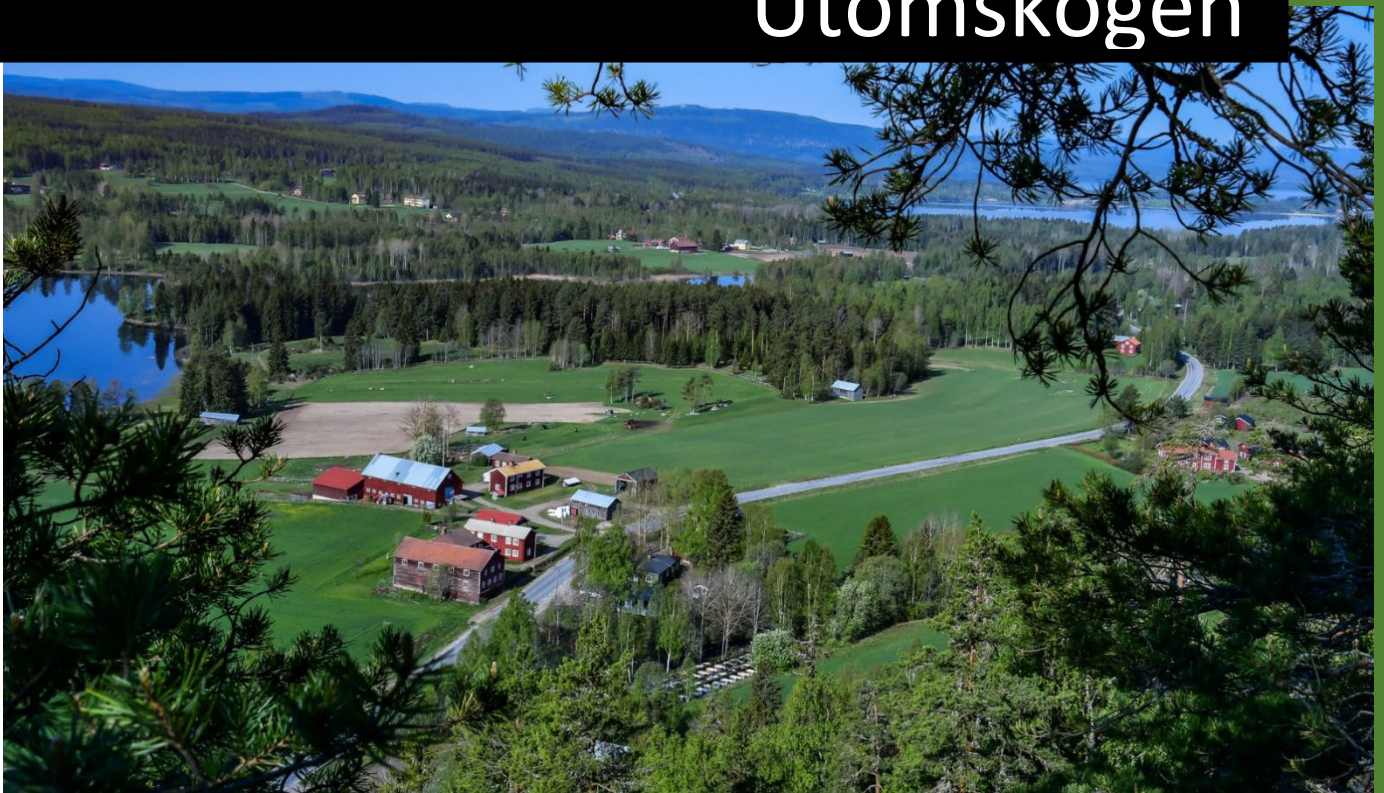

2022

Lokal utvecklingsplan Utomskogen

Utomskogens Bygdegårdsförening

Bogården, Vallsta

2022-05-10

Innehåll

1. LUP – Lokal utvecklingsplan Utomskogen.....	2
Inledning	2
Metoden FMP - en processad vision för framtiden.....	2
.....	2
Kommunal Översiktsplan Bollnäs	2
RUS – Den regionala utvecklingsstrategin för Gävleborg	3
Visionen i RUSen:.....	3
Agenda 2030 i RUS	3
De utpekade 5 målområdena	3
Syfte och Mål med LUP Utomskogen	4
Målgrupp.....	4
2. Bygdens historia	5
3. Nulägesbeskrivning Utomskogen idag – lokala resurser	6
Utomskogens bygdegårdsförening	7
Byar i Utomskogen	7
Servicefunktioner	8
Kultur.....	9
Fritid / Föreningsliv	10
Kompetenser.....	10
Naturen	11
4. LEA – Lokalekonomisk analys för hållbar utveckling	13
Den lokala ekonomin.....	14
Grunden för en välmående bygd	14
Befolkningsutveckling	14
Fakta om Utomskogens ekonomi/arbetsmarknad.....	14
Pendling till arbetet:	14
Största näringsgrenarna sorterat efter antal arbetstillfällen i och utanför bygden:	15
De största näringsgrenarna för företag i bygden:.....	15
Lokal bytesbalans – “ekonomiskt läckage”	15
5. SWOT-analys Utomskogen	18
6. Framtagna Utvecklingsområden	19
7. Hållbar utveckling.....	22
Agenda 2030 i Sverige	22
8. Vad innebär det för Utomskogen?	23
Handlingsplan (analys Agenda 2030).....	23

1. LUP – Lokal utvecklingsplan Utomskogen

Inledning

Lokal utveckling - en viktig grundsten för en välmående bygd.

I arbetet med lokal utveckling är det viktigt att utgå från ett perspektiv där basen är människorna som bor i bygden. Resultatet ska bygga på lokal kännedom, lokalt engagemang samt mångas deltagande.

Metoden FMP - en processad vision för framtiden

Ett hållbart samhälle kräver att alla delar av landet ges möjlighet att utvecklas. En förutsättning för att detta ska lyckas är att lokalsamhället involveras i utvecklingsprocesser och erbjuds möjligheter till inflytande och handlingsutrymme.

En LUP - Lokal utvecklingsplan framtagen via Metoden FMP grundar sig på tre moduler:

- Inventering av bygden/orten (nulägesbeskrivning)
- LEA - Lokalekonomisk analys
- Agenda 2030.

Innehållet bygger på bygdens historia, vilken samhällsservice som finns och vilka utmaningar man lever med. Hur ser föreningslivet ut? Genom statistik från Statistikmyndigheten (SCB) samt lokal kännedom visar denna LUP även hur bygden ser ut i siffror. Här går att läsa om vad som saknas och vilken potential som bygden har.

Syftet är att via detta metodarbete ge lokalsamhällen verktyg och metoder för att sätta resurser och behov i fokus genom delaktighet i sin egen bygds utveckling.

Resultatet av en lokal utvecklingsplan kan användas som ett nav i fortsatt utveckling. Den utgör en analys och objektiv bild av hur bygden mår och vilken inriktning man kan ta, samt vilka insatser som kan göras för att gynna fortsatt lokal utveckling.

Kommunal Översiktsplan Bollnäs

Utdrag ur *Översiktsplan antagen av kommunfullmäktige 14 december 2015:*

Vad är en översiktsplan?

Alla kommuner ska enligt plan- och bygglagen ha en översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. Översiktsplanen utgör kommunens bedömning av hur mark- och vattenområden i stora drag kommer att användas och hur bebyggelsen ska utvecklas under de närmaste 10 till 15 åren. Den är inte juridiskt bindande och den aktualitetsprövas varje ny mandatperiod. www.boverket.se

Bollnäs - möjligheternas kommun

Bollnäs är möjligheternas kommun i Hälsingland. I vår vision för 2030 har vi beslutat att vi vill ha en hållbar utveckling med tillväxt och goda möjligheter till utbildning. Vi vill också ha ett jämställt och miljöanpassat samhälle präglat av trygghet, demokratiska värderingar, mångfald, upplevelser och framtidstro.

Översiktsplanen behandlar bland annat

- Demokrati, hälsa, livskvalitet

- Natur- och kulturmiljöer
- Ekonomi och resurser
- Teknisk försörjning och trafik

Se vidare på www.bollnas.se

RUS – Den regionala utvecklingsstrategin för Gävleborg

Region Gävleborg har tagit fram en strategisk utvecklingsplan, en RUS sedan en tid tillbaka. Den uppdateras med jämna mellanrum och finns att ladda ner på nätet. Nedan några centrala avsnitt saxade direkt från det dokumentet.

Visionen i RUSen:

Öppet, nytänkande, hållbart – Tillsammans för framtidens Gävleborg

- Vi bidrar till ett öppet och inkluderande samhälle, där alla människors engagemang och potential tas tillvara. Vi formar tillsammans vår egen, platsens och planetens framtid.
- Vi tänker nya tankar, skapar innovativa lösningar, inspirerar och inspireras av omvärlden för att möta globala utmaningar utifrån lokala förutsättningar. Vi bejakar kreativitet och lärande i ett möjliggörande klimat.
- Vi skapar attraktiva livsmiljöer och en hållbar framtid, präglade av delaktighet, jämställdhet, jämlikhet och mångfald

Agenda 2030 i RUS

Genom Agenda 2030 har alla medlemsländer i FN förbundit sig till att arbeta för att uppnå en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar värld till år 2030. De lokala och regionala nivåerna är centrala för genomförandet av Agenda 2030. Därför ska insatser utifrån RUS och det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet bidra till uppfyllelse av de globala målen. Liksom dimensionerna för hållbarhet i regionalt utvecklingsarbete är målen i Agenda 2030 integrerade och odelbara. Med det menas att inget av agendans mål prioriteras före något annat, för att lyckas med ett mål måste de andra också lyckas. På samma sätt ska det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet inte enbart åstadkomma ekonomisk tillväxt, utan samtidigt skapa social- och miljömässig hållbarhet.

De utpekade 5 målområdena

För att det regionala utvecklingsarbetet i Gävleborg ska möta samhällsutmaningarna är fem målområden identifierade. Målområdena har effektmål och prioriteringar kopplade till sig. Gemensamt för alla målområden är att genomförandet ska kännetecknas av ägarskap, ledarskap, samhandling och ett utforskande arbetssätt. Hållbar utveckling ska genomsyra allt regionalt utvecklingsarbete. Alla målområden har bäring på varandra, de är odelbara. Respektive målområde beskriver vad det regionala utvecklingsarbetet behöver fokusera på för att möta länets utmaningar och nå visionen om ett öppet, nytänkande och hållbart Gävleborg. Detta konkretiseras av effektmål på respektive områden. I bilagan beskrivs de indikatorer som avser att mäta respektive effektmål. För att nå effektmålen finns prioriteringar för det regionala utvecklingsarbetet. Det är inom dessa som insatser ska tas fram och genomföras. Berörda aktörer ska tillsammans genomföra det regionala utvecklingsarbetet utifrån identifierade framgångsfaktorer: ägarskap, ledarskap, samhandling och utforskande. Alla målområden är hållbarhetsintegrerade genom att de synliggör och hanterar ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet i problemformuleringar och målsättningar. Målområdena bidrar alla till uppfyllelse av Agenda 2030. De globala mål som är mest relevanta för

målområdet står angivna vid respektive rubrik.

Målområdena är:

Attraktiva och tillgängliga platser
Samhällsnyttig, cirkulär och biobaserad ekonomi
Konkurrenskraftigt näringsliv och hållbar arbetsmarknad
Hög kunskap och innovationsförmåga
Jämlikt och jämställt samhälle

Syfte och Mål med LUP Utomskogen

Målgrupp

Fast- och fritidsboende, företagare, ideella föreningar, kommunala organ, politiker, myndigheter, nyanlända och familjer som vill flytta hit.

Syfte

- För en mindre bygd, som vår, är omvärldens påverkan stor och ibland kan det vara svårt att som enskild känna delaktighet och acceptans för de villkor vi lever under.
- I gemenskap vill vi därför arbeta med att skapa en grogrund för de idéer och det engagemang som finns här och därigenom ge kraft till bygdens utveckling.
- Att stärka generationsväxlingar skapar mening och framtidstro och är ett led i vår strävan att behålla en levande hembygd.
- Vi vill vara en välkomnande bygd där man trivs och känner sig behövd och där man kan växa som individ.
- Genom att ha ett välkomnande bemötande vill vi främja utbyte av kunskaper och erfarenhet, såväl inom vår bygd som till övriga intresserade i alla åldersgrupper.
- Vi vill i tanke och handling sträva efter att arbeta enligt de globala målen i Agenda 2030 för att gemensamt medverka till ett hållbarhetsperspektiv som gynnar oss själva och vår omvärld.
- Vi vill vara en bygd som ligger i framkanten.
- Befolkningsunderlaget i Utomskogen är för litet för att orka bära den närservice vi alla behöver. Vi ser därför vikten av att bevara livsmedelsbutik, mack, skola, järnvägsstation och andra servicefunktioner i Vallsta. Vår vilja att behålla och utveckla Utomskogen som en levande landsbygd försvåras avsevärt om någon av dessa funktioner försvinner.

Mål

- För att ge kraft till bygdens utveckling ska vi fortsätta arbetet med att ta tillvara förslag på projekt och driva dem i arbetsgrupper som vid behov finansieras via externa projektmedel.
- Vi ska aktivera unga och ge dem inflytande så att de kan känna delaktighet i och framtidstro för sin hembygd.
- Vi ska underlätta för nyinflyttade att komma in i gemenskapen genom att tidigt hälsa dem välkomna och presentera föreningen och föreningens arbete samt informera om bygden i stort.
- Vi ska dela med oss av våra erfarenheter och kunskaper till andra bygder/organisationer samt bjuda in föreläsare som har erfarenheter från områden som vi saknar.
- Vi ska inför varje aktivitet/projekt ställa oss frågan om vi i arbetet beaktar de globala målen i Agenda 2030 ur ett hållbarhetsperspektiv.
- Vi ska ligga i framkanten som bygd genom att synliggöra oss. Detta ska vi göra genom att sprida information om vad vi gör. Vi ska genom tidningsartiklar, sociala medier, intervjuer och inte minst genom våra egna kontaktnät sprida budskapet att vi är en levande landsbygd

och att vi har tänkt fortsätta vara det.

- Vi har alla ett ansvar för att nuvarande servicenivå kan bibehållas. Därför ska vi sträva efter, att så långt möjligt är, nyttja det utbud av servicefunktioner som finns i Vallsta så att de ses som lönsamma. Därigenom bidrar vi till en utveckling av Vallsta som i förlängningen även gynnar oss själva.

2. Bygdens historia

Byarna Utomskogen är ett samlingsnamn på ett tiotal byar som ligger runt ett sjösystem som mynnar ut i Orsjön (Ljusnan). Knappt en mil långt, och ca tre km brett. Efter istiden var området havsbotten som steg upp ur havet för ca 5–6 000 år sedan. Bara de högsta bergstopparna som tex Isteberget, Dalberget och Byberget stack upp ur havet som små öar. Idag ligger dalgången på drygt 100 meters nivå över havet.

Människor har nog funnits här lika länge, inte bofasta, utan jägare- och fiskarstammar. Det finns få fornlämningar men en stenxya hittades i Isteån som skall vara mellan 4 500–5000 år gammal.

Bofasta blev man när man började odla säd och hålla husdjur för ca 1 000 år sedan. Lin började odlas i bygden, och när sågverken och massaindustrin växte starkt i andra halvan av 1800-talet, blev bygden välmående, och befolkningen ökade kraftigt. Skog som tidigare bara använts som eget byggmaterial, energi och stängselvirke blev nu en eftertraktad råvara. Och för att få fram virket från otillgängliga områden byggdes det flottleder även i små vattendrag.

Ett imponerande byggnadsverk var flottrännen mellan Dalsjöarna och Ljusnan vid Iste. Den följde inte ett vattendrag som var vanligt, utan gick rakt genom skogen på baksidan av Isteberget förbi bland annat Ektjärnen. På sina ställen var rännan mer än 10 m hög. Den flottleden startade ända uppe i Lillvallsjön inom Delsbo socken. En annan flottled gick från sjön Hälsen genom Blöten, Maskinsjöarna och Snatsjön innan den mynnade ut i Ljusnan vid Änga. Båda helt fantastiska byggnadsverk.

Byarna Utomskogen har varit en ganska isolerad bygd, med älven och stora skogsområden runt omkring, innan bron över Ljusnan och länsväg 663 ut mot kusten byggdes i början av 1930-talet. Idag bor det ca 270 bofasta i bygden, som mest var det 1170 personer på 1920-talet. Skog och jord har varit klart dominerade arbetsområden, men på grund av en kraftig mekanisering försvann många arbetstillfällen vilket ledde till en stor utflyttning från Utomskogen. Största enskilda arbetsplatsen

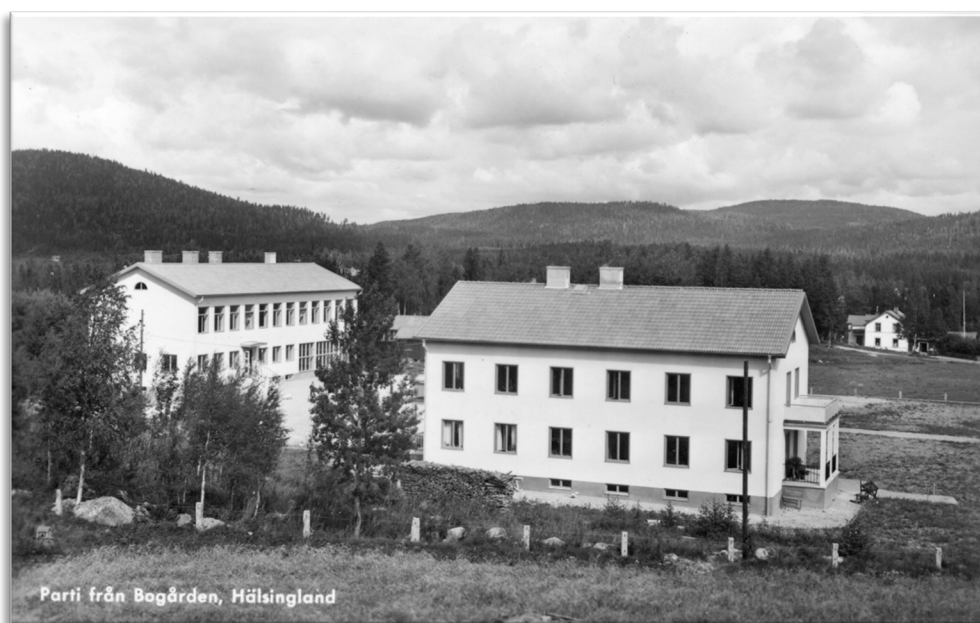
var ett sågverk i Bogården som sysselsatte ca 30 personer. En brand ödelade sågverket på 1930-talet. Det rinnande vattnet har haft stor betydelse, med elkraftproduktionen, sågverk, spånspäntar, kvarnar, tröskverk, maskiner för linberedning mm. Fisket har också haft stor betydelse för människors uppehälle, många fina fiskevatten är bygden berikad med.

Fäbodkulturen har varit stark och fortfarande finns det flera stugor och någon ladugård som är i gott skick. De största vallarna hade 10–12 stugor med ca 20 fäbodstinter och 100-tals kor och getter. Där tillverkades ost och smör som klövjades med häst ner till byarna.

Svenska kyrkan köpte på 20-talet en IOGT-fastighet i Nordsjö som gjordes om till kapell med klockstapel. Där har Arbrå församling bedrivit verksamhet fram till i dag. I slutet av 20-talet påbörjades också ett fastighetsbygge av ytterligare en nykterhetsförening, NTO. Denna fastighet har under förra århundradet stått för nykterhets-, ungdoms- och föreningsverksamhet.

Naturligtvis har idrotten spelat en stor roll, Utomskogens IK bildades 1926 med främst fotboll på programmet, men tynade bort. 1944 bildades Bogårdens IK med fotboll, skidor, bordtennis, backhoppning och badminton. En ny fotbollsplan ställdes i ordning, och så småningom fanns A-lag, damlag, B-lag, juniorlag och pojklag. Bordtennisen blev riktigt stor på -70/80 talet, då klubben hade ett av de bästa juniorlagen i Norrland.

Det har funnits 7 skolor, och på 1960-talet fanns det fortfarande 5 livsmedelsbutiker i byarna, idag finns inget kvar.

Skolan i Bogården

[Utomskogens - Historiska bilder & Dokument](#)

3. Nulägesbeskrivning Utomskogen idag – lokala resurser

Idag bor det ca 270 bofasta i bygden.

Två stora sommarstugeområden finns i bygden med ett 70-tal stugor.

Skola, livsmedelsbutik, bensinstation och bra kommunikationer både med tåg och buss finns i Vallsta cirka en mil bort.

Utomskogens bygdegårdsförening

Mitt i centrum av Utomskogen ligger Bygdegården. Den inte bara ligger centralt, den är dessutom den centrala punkt som en stor del av den gemensamma utvecklingen i Utomskogen har kretsat kring. Den byggdes i början av 1920-talet av den då blomstrande nykterhetsrörelsen. Åtskilliga är de revyer och andra musikaliska äventyr som utspelats på dess scen av medlemmar i den verksamheten.

I början av 1980-talet fick Bogårdens IK en möjlighet att köpa huset. Klubben hade dessförinnan bedrivit mycket av sin ungdomsverksamhet i huset. Icke minst kan vi erinra oss den tid då bordtennisverksamheten startade och den kom att bli mycket framgångsrik. Under ett antal år var Bogårdens IK Hälsinglands näst bästa bordtennisklubb.

År 2014 togs beslut om att byta namn och inriktning för föreningen. Den kom att heta Bygdegårdsföreningen Bogårdens Föreningshus.

Föreningens arbete bygger helt på ideellt engagemang, och är politiskt och religiöst obunden. Syftet med föreningen är att driva en allmän samlingslokal, erbjuda mötesplatser och värna mötesfriheten. Dessutom ska föreningen verka för bygdens kulturella utveckling.

Bygdegården har tre olika salar/rum samt kök att hyra efter behov. Kontaktperson för uthyrning hittar man på Bygdegårdsföreningens hemsida www.bygdegardarna.se/bogarden

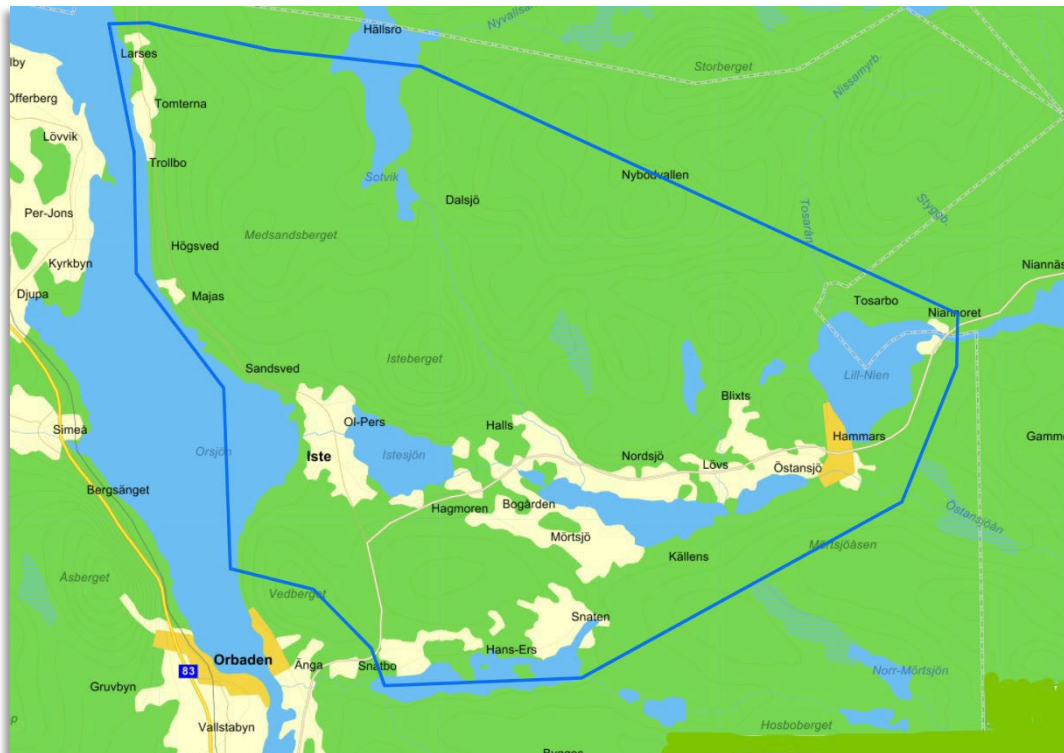
Vid årets årsmöte togs beslut om att ändra namnet på föreningen till Utomskogens Bygdegårdsförening och namnet på huset är nu Utomskogens Bygdegård.

Byar i Utomskogen

I ortnamnsregistret kan man läsa att Utomskogen är gemensamt namn för byarna Iste, Bogården, Nordsjö, Östansjö, Mörtsjö och Snten. Det är sex byar av skog skilda från Arbrå sockens huvudbygd. I arbetet med LUP:en har vi dock plockat med fler byar utifrån ett något vidare sammanhang i dag.

Dessa är:

Bogården, Dalsjö, Iste, Nordsjö, Mörtsjö, Snaten, Östansjö, Medsand, Tomterna, Över-Änga och Niannoret.

Servicefunktioner

Våra servicefunktioner är idag begränsade och vi månar om att få behålla dem.

I dagsläget har vi i Utomskogen tillgång till:

- Lantbrevbärare samt gula brevlådor
- Några få bussturer vardagar, skolbuss samt sjukresebuss. Närtrafik
- Bygdegård (Föreningshus) för uthyrning samt "Bytoteket" vårt eget bibliotek
- Nordsjö kapell (Arbrå-Undersviks församling)
- Verkstad för reparation av bilar, motorsågar, gräsklippare mm
- Hundsim/rehabilitering/hundfoder mm
- Fotvård
- Hantverkare inom flera yrkesområden
- Fiskodling
- Bergkross

I Vallsta som är vår närmaste tätort ca 1 mil bort finns:

- Skola/fritids årskurs F-6
- Livsmedelsbutik med uttagsautomat
- Frisör
- Automatstation för drivmedel och servicestation med DHL/Schenker samt biltvätt/gör-det-självhall
- Laddstation för elbilar
- Återvinningsstation
- Busslinjer samt tågstation lokaltrafik och tre direkttåg i vardera riktningen mellan Ljusdal och Linköping, sjukresebuss.

- Bilverkstad, däckverkstad, diversehandel/järnhandel, trädgårdsprodukter
- Hotell, restaurang, konferenslokaler och Orbadens bad
- Fotbollsplan

I Arbrå som ligger 2 mil bort finns:

- Apotek och hälsocentral
- Bibliotek
- Skola/fritids årskurs F-9
- Livsmedelsbutik
- Uttagsautomat
- Idrottshall/simhall
- Frisör
- Bio
- Restaurang, grill, kiosk
- Tågstation (lokaltrafik)/Bussar
- Utlämningsställe för post och systembolag

Kultur

Svenska kyrkan har ett kapell med klockstapel i Nordsjö, det ligger fint vid Bysjöns norra sida. Det byggdes av IOGT men ägs numera av Arbrå församling. I kapellet bedrivs viss gudstjänst- och musikverksamhet. Många av våra bybor har varit på gudstjänster, julotta, bröllop och begravningar i det lilla fina kapellet. I dag firas bara några få gudstjänster per år här.

Bygden är känd för sin musikalitet, idag bor tre riksspelmän i byarna, och så har det varit i generationer. Denna musikaliska ådra i bygden har också varit utgångspunkt för det arrangemang som hade sin premiär 1985. Det startade för att vara en del i kommunens kulturförvaltnings satsning "Musik vid Ljusnan", som också har blivit detta arrangemangs namn. Temat var redan från första början "Bygdens spelmän spelar för bygdens befolkning". Detta arrangemang har under alla år fyllt Föreningshuset till sista plats. Numer är det inte heller bara bygdens talanger som visar upp sig. "Musik vid Ljusnan" på Bygdegården har fått sådan spridning att många nu står i kö för att få vara med och visa upp sina gåvor. Många fantasifulla förklaringar och kopplingar till bygden har skapats för att försäkra Bygdegårdsföreningen att man har rätt att delta denna kväll i början av juni.

Kulturen har stor betydelse i Utomskogen. Flera av de kulturella verksamheterna, som drivs av både enskilda och föreningar, är uppskattade besöksmål. Här finns bland annat en kolmila, som reses varje år av entusiaster inom Bygdegårdsföreningen och tänds i slutet av juli. Vid invigningen steks kolbullar och bjuds på musikunderhållning av ortens spelmän. 2017 hölls för andra gången en Gammeldag i ett antal gårdar i Iste. Där kunde man bland annat se den gamla sågen bearbeta timmer till fullvärdigt byggnadsmaterial och i smedjan förfärdiga smeder sina produkter. I en lokal kunde man hitta gamla bilder från Iste by och i en bagarstuga vid Petters bakades tunnbröd. Förhoppningsvis kan den Gammeldagen väckas till liv igen i Iste och även i andra byar.

I Utomskogens Bygdegård håller Bytoteket öppet varje första söndag i månaden. Där bjuds boklånarna på kaffe och intressanta samtal kring artiklar som kan läsas i gamla nummer av Arbråbygden. Samma söndag genomförs byavandringar där gårdarnas och byarnas historia går genom av insatt guide.

Fritid / Föreningsliv

Förutom Bygdegårdsföreningen bedriver ytterligare några föreningar verksamhet i bygden. Arbrå Östra Fiskevårdsförening hanterar ett antal Put- and Take-vatten som är mycket populära och lockar folk från när o fjärran såväl sommar som vintertid. Den sjö som lockar flest fiskare både sommar och vinter är Ränningen. Även Istesjöns och Bysjöns bestånd av gös lockar. Dalån, som rinner från Dalsjön till Bysjön, är känd för sitt bestånd av flodpärlmussla. Ett stort projekt för att rädda det just nu hotade beståndet kommer att påbörjas inom kort i föreningens regi. Undersviks fiskevårdsområde är ansvarig för vatten i den nordvästra delen.

Arbrå Östra Viltvårdsområdesförening förvaltar all jaktmark på östra sidan av Ljusnan. Inom Utomskogen och kringliggande byar sköts älgjakten inom föreningen av Bogårdens och Ängas jaktlag. I nordvästra delen av området har Undersviks östra jaktlag, som är en del av Undersviks vvo, sin jakt.

Föreningar

Arbrå Östra Fiskevårdsförening
Arbrå Östra Viltvårdsområdesförening
Utomskogens Bygdegårdsförening
Undersviks Fiskevårdsförening
Undersviks Viltvårdsområdesförening

Kontakt:

www.arbraofvf.se
www.arbraostravvo.se
www.bygdegardarna.se/bogarden
www.ifiske.se/fiske-undersviks-fvf.htm
www.undersvik.vvo.dinstudio.se

Kompetenser

För att kunna behålla en större del av ekonomin kvar i bygden är det förstås bra att använda de lokala företagen i bygden, men även den kunskap och kompetens som allmänheten besitter är en potentiell resurs som inte används till fullo. Detta pga att den inte är helt känd för de boende (kanske främst inte hos den sommarboende delen). Kompetensen hos de boende i Utomskogen är bred och mångfacetterad. En kartläggning borde företas som ett projekt för att synliggöra och tillgängliggöra den, företrädesvis i ett lokalt projekt. En förmedlingstjänst borde kanske upprättas.

Naturen

Naturen i Utomskogen är skiftande och artrik. Här finns flera skyddade biotoper och rödlistade arter. Våra skogar är fulla av naturens produkter såsom svamp och bär av olika sorter. Med jämna mellanrum träffar man på gamla kolbottnar som minner om gamla tiders nyttjande av skogens produkter. Så här upplever bygdens befolkning ett år i vår underbara natur:

”Från Bybergets topp har man en vidunderlig utsikt över stora delar av Utomskogen. Det är så här vi vill bo, i frihet och gemenskap med naturens skiftningar i vår närhet.

Det glittrar och brusar i bäckar och andra vattendrag när det sista smältvattnet söker sig vidare mot Ljusnan för fortsatt färd mot havet i fjärran. De första varma solstrålarna får naturen att vakna efter vintern. Vid fågelbordet samsas nyanlända koltrastar och bofinkar med domherrar, talgoxar, nötväcka och hackspett. Tranors och svanars sång hörs över nejden och när solen torkat upp markerna blir det bråda tider för våra jordbrukare. Fortfarande kan vi glädjas åt ljudet från kreatur som råmar och doften av en vårplöjning.

När sommarens värme blir oss övermäktig bjuder skogen svalka. Vi går längs gamla trampade skogsstigar, där många före oss redan vandrat. Vi går för att inspektera ”vårt gröna skaffer”. Kanske har de första skogsbären mognat, men det dröjer ännu innan det är dags för den stora skörden.

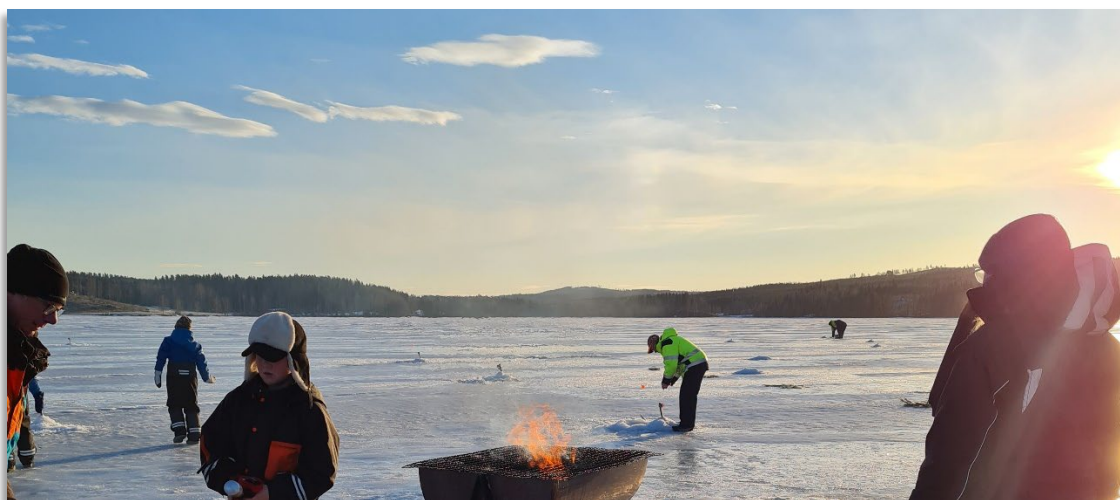
Bittida och sent hörs ljudet av traktorer och man kan känna doften av nyslaget hö. Det är åter bråda tider. Att efter en varm dag se hur dagen blir ljuv sommarnatt och kanske få se och höra en morkulla i spelflykt, känna hur daggen lägger sig och höra surret från myggor är en ynnest som så mycket annat när man har naturen nära.

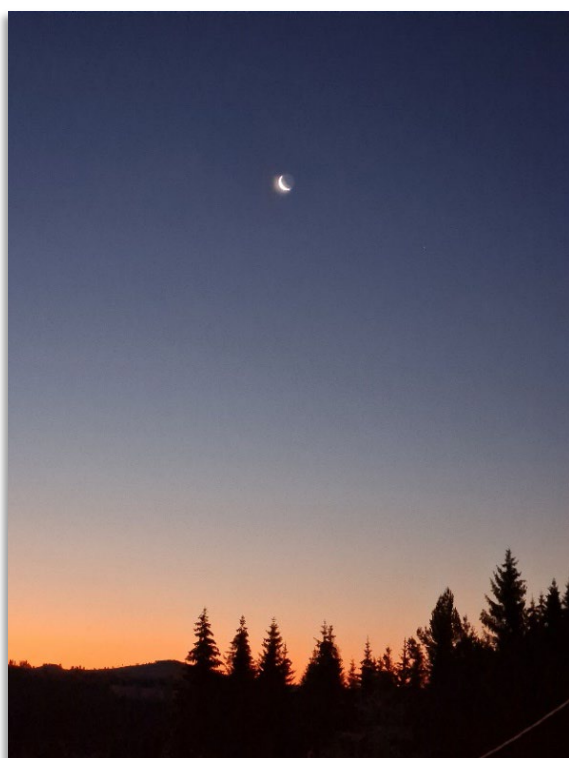
Så småningom blir dagarna kortare och kvällskylan kryper närmare. Skörden av bär och svamp är landad. Träden skiftar i färg och de första flyttfåglarna samlas innan avfärd. Snart samlas även bygdens jägare för årets älgjakt. En gemenskap som i generationer enat bygdens män delas nu även av kvinnor.

Jakten är för många först och främst en naturupplevelse, få sitta på pass och varva ner. Via komradion viskande berätta att det gått en älg förbi, men på avstånd. Att höra ett ståndskall eka mellan bergen och få besök av lavskrikor som vill dela matsäck. Blir det sedan en köttbit i frysen är det bara en bonus.

Inom kort breder vintern ut sitt vita tjocka täcke över marken och det "sjunger" i isarna som lägger sig. När isarna bär börjar isfisket. Att angla lockar både gammal och ung.

Ett år i Utomskogen går fort. När vintermörkret faller bjuder naturen på ett gnistrande skådespel.

Här, långt från stadens ljus, har vi möjlighet att vid klart väder se en fantastisk stjärnhimmel med Polstjärnan och Lilla Björn, Karlavagnen i stjärnbilden Stora Björn och Orion med sitt bälte. Och någonstans på ett snötäckt fält tassar räven kring i månens sken."

För att ta sig ut i denna underbara natur finns ett antal vandrings-, cykel- och skoterleder som bara väntar på att vi tillsammans färdigställer och märker ut dem.

4. LEA – Lokalekonomisk analys för hållbar utveckling

Detta kapitel är ännu inte färdigt då vi saknar uppgifter från SCB. Några avsnitt redovisas med siffror som behöver uppdateras. Det innebär också att rubrikerna kan komma att bli andra.

Den lokala ekonomin

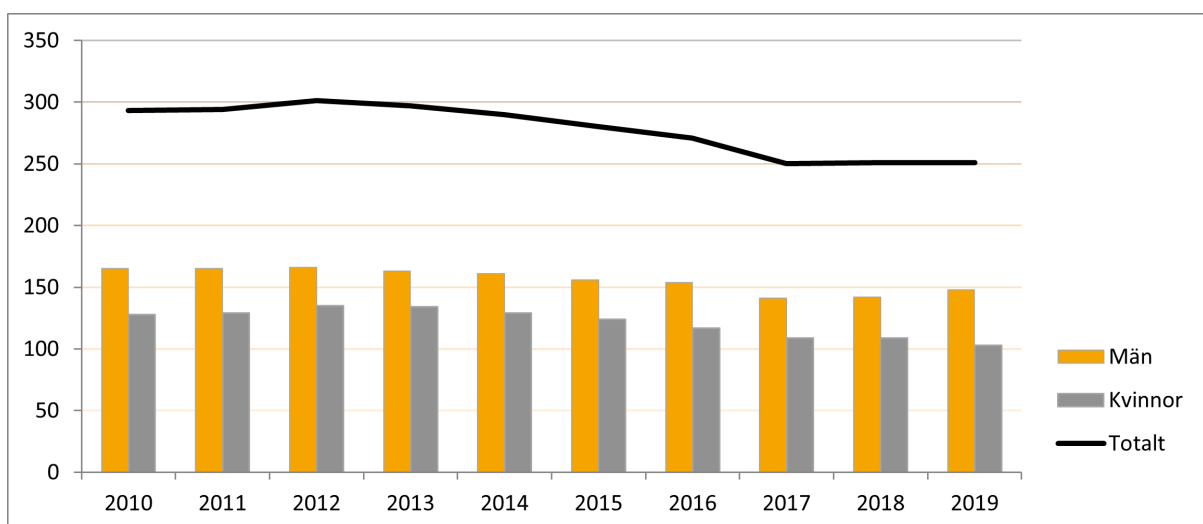
Grunden för en välmående bygd

En lokalekonomisk analys (LEA) kan liknas vid en ekonomisk marknadsundersökning. Hur stor del av de lokala ekonomiska tillgångarna spenderas i våra samhällen och hur stor del läcker ut? Analysen är ett verktyg som visar på medvetna val som den lokala befolkningen kan göra för att skapa sysselsättning och lokal tillväxt.

Denna analys omfattar området Utomskogen, nordost om Vallsta, Bollnäs kommun. Området är en bygd där jakt och fiske, jord- och skogsbruk lever, sida vid sida, med arbetspendling till omgivande arbetsmarknad. Vi ser nu hur fler kan sköta sitt arbete hemma vid datorn och därmed blir vår bygd en allt attraktivare bosättningsplats.

Vi är många som är stolta över vår hembygd och vill att den ska fortsätta att utvecklas och vara en levande bygd. Vi kan trots det konstatera att befolkningsutvecklingen de senaste åren inte är gynnsam för denna utveckling. Vi tror dock på en förändring om vi tillsammans arbetar för en sådan.

Befolkningsutveckling

Fakta om Utomskogens ekonomi/arbetsmarknad

- Antal hushåll: 127
- Antal invånare: 251
- Antal fastigheter: 531, varav permanent bebodda: 123
- Antal förvärvsarbetande: 127
- Medianinkomst: 244 000 kr
- Utomskogens totala köpkraft: 33 401 000 kr

Pendling till arbetet:

- 29% bor och arbetar inom området
- 64% pendlar ut från området
- 17 personer pendlar in till området
- För 7% av befolkningen i bygden saknas uppgifter om arbetsort
- Av de som pendlar ut från området, pendlar 70% till Bollnäs, 13% till Ljusdal och 3% till Ovanåker.

Största näringsgrenarna sorterat efter antal arbetstillfällen i och utanför bygden:

- Jord och skog (27%)
- Vård och omsorg (15%)
- Tillverkning och utvinning (9%)
- Byggverksamhet (9%)
- Utbildning (9%)

De största näringsgrenarna för företag i bygden:

- Jordbruk, skog och fiske (54 företag)
- Byggverksamhet (8 företag)
- Tillverkning (5 företag)
- Verksamhet inom juridik, ekonomi, teknik (3 företag)
- Fastighetsverksamhet (2 företag)

Lokal bytesbalans – “ekonomiskt läckage”

Hur ser våra köpvanor ut, hur kan vi lära oss mer om oss själva och vad vi kan påverka?

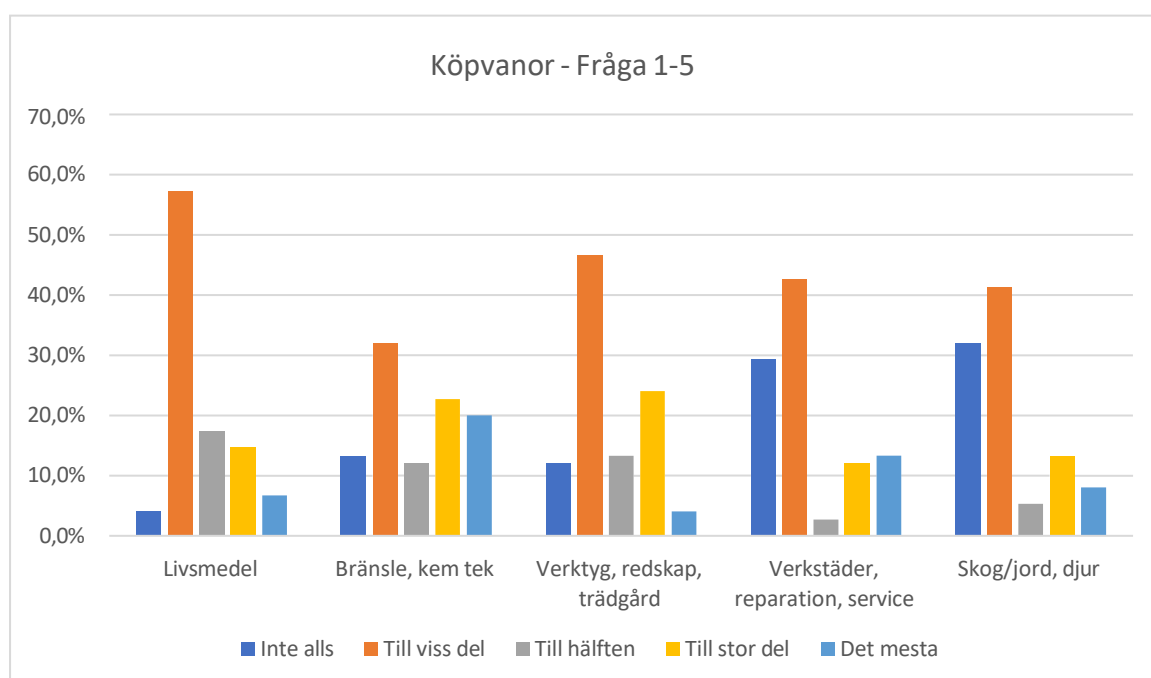
Vi genomförde en enkät.

Enkäten vände sig till vuxna (över 18 år), boende och fritidsboende i Utomskogen, som fått uppskatta hur stor del av inköpen som de gör i Utomskogen samt Vallsta.

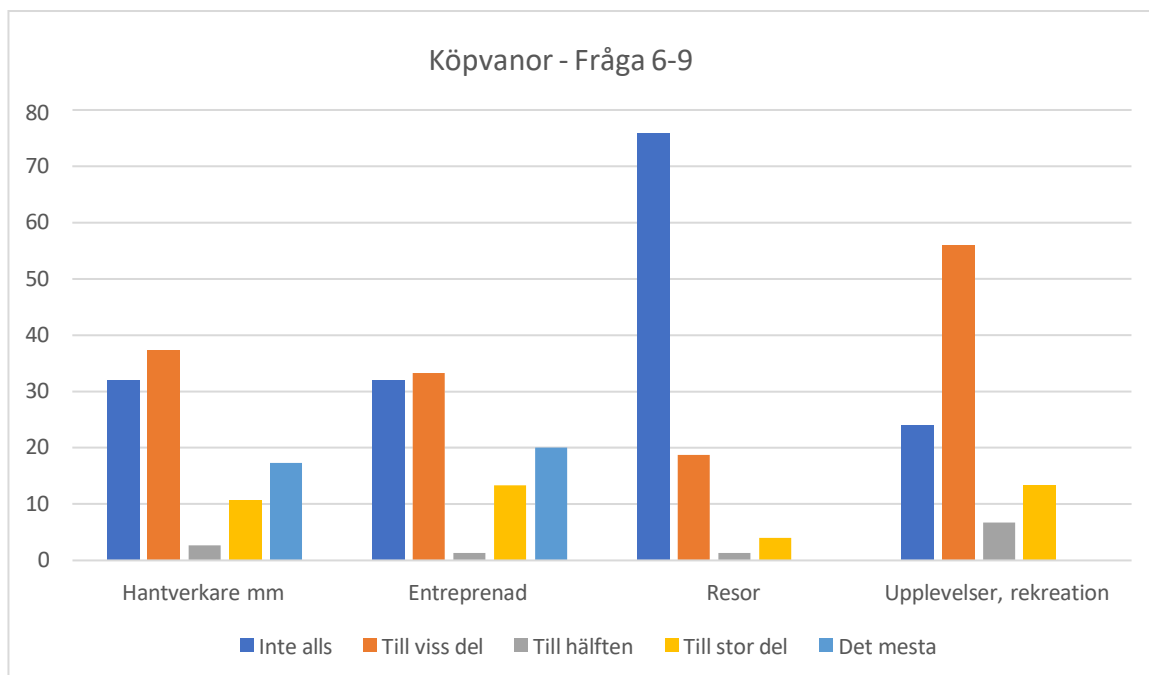
Svaren går inte att härleda till viss person då alla fått vara anonyma. Enkäten publicerades i Facebookgruppen ”Vi som gillar Utomskogen” under perioden 8 - 20 april 2022.

Totalt har 75 svar kommit in. Dessa är fördelade enligt följande: Fastboende 41 st (54,7 %) Fritidsboende 34 st (45,3 %). Representerade byar/områden är: Bogården, Hagmoren, Hammars, Iste, Medsand, Mörtsjö, Nordsjö, Snaten, Änga och Östansjö.

Vi bad att man skulle uppskatta hur stor del av hushållets inköp som görs i Utomskogen samt Vallsta. Det blev en enkät med elva viktiga frågor som gav lika många värdefulla svar för vårt fortsatta arbete. Här följer en sammanställning av resultatet.

Värden i %	Inte alls	Till viss del	Till hälften	Till stor del	Det mesta
Livsmedel	4	57,3	17,3	14,7	6,7
Bränsle, kem. tekniska produkter	13,3	32	12	22,7	20
Verktyg, redskap, trädgård	12	46,7	13,3	24	4
Verkstäder, reparation, service	29,3	42,7	2,7	12	13,3
*Skog/jord, djur	32	41,3	5,3	13,3	8

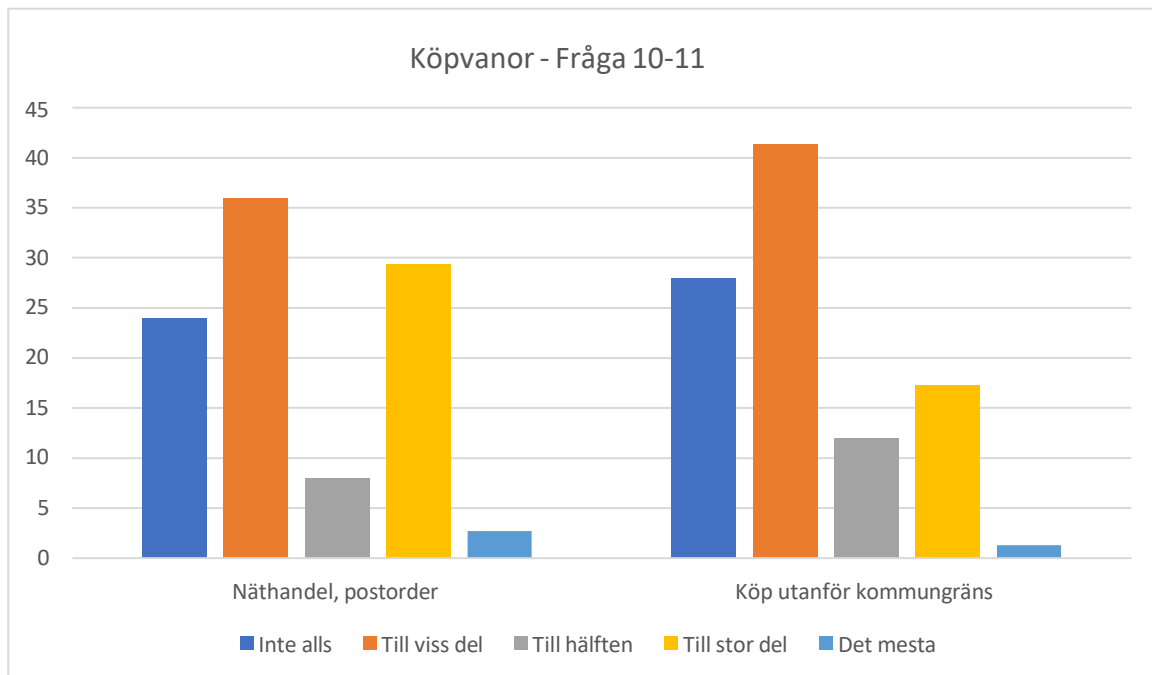
Värden i %	Inte alls	Till viss del	Till hälften	Till stor del	Det mesta
Hantverkare, hushållstjänster	32	37,3	2,7	10,7	17,3
*Entreprenad	32	33,3	1,3	13,3	20
Resor	76	18,7	1,3	4	0
Upplevelser, rekreation	24	56	6,7	13,3	0

(*Totala värdet avviker på grund av automatisk avrundning till en decimal)

Om man delar upp de svarande i fastboende och fritidsboende, så är köplojaliteten större hos den fastboende gruppen. Detta gäller speciellt inom områdena bränsle och tjänster. Bränslet är naturligt eftersom man tankar mest där det är närmast. När det gäller lokala tjänster är ju frågan om det inte finns det behovet eller om marknadsföringen om de lokala aktörerna inte når fram. Behöver kanske grävas lite mer i?

Det som sticker ut markant är resorna, som utnyttjas oerhört lite (lika mellan grupperna också). 76% av de svarande angav att de inte reser kollektivt alls. Det finns fog för att dyka djupare i den frågan. Varför är det så? Kan det bli bättre? Behöver det bli bättre? Dåliga förbindelser?

Nedan redovisas de två sista frågorna som inte är relaterade till inköp i Utomskogen samt Vallsta, utan till inköp över nätet och utanför Bollnäs kommun. Den sista blir lite en spegelbild av fråga 1.

Värden i %	Inte alls	Till viss del	Till hälften	Till stor del	Det mesta
Näthandel, postorder	24	36	8	29,3	2,7
*Köp utanför kommungräns	28	41,3	12	17,3	1,3

(*Totala värdet avviker på grund av automatisk avrundning till en decimal)

"Håll reda på småutgifterna! En liten läcka kan snart nog sänka ett stort skepp"

Benjamin Franklin (1706 - 1790)

5. SWOT-analys Utomskogen

Denna SWOT-analys togs fram 2019 innan pandemin lade lock över arbetet som behöver upparbetas. Det innebär också att allt arbete i de framtagna utvecklingsområdena avstannade och behöver komma igång igen.

STYRKOR	SVAGHETER
Många vattendrag Intresse för bygdens historia Sammanhållning Kommunikationer från Vallsta med dess utbud Föreningshuset Friluftslivet Fantastisk natur – öppet landskap	Åldern på befolkningen Få barnfamiljer Vägunderhåll
MÖJLIGHETER	HOT
Hyr en pensionär! Fårägare kan hyra ut får till de som vill hålla landskapet öppet Gott om arealer att producera egen el på	Färre och färre barn Minskat engagemang bland de boende Avfolkning på grund av höga drivmedelspriser

Det som utmärker Utomskogen är att sammanhållningen och gemenskapen är väldigt god. Man ställer upp för varandra och bygdens bästa. Även om Utomskogen är ett ganska vidsträckt område bestående av många byar så samlas man och hjälps åt när gemensamma uppgifter skall göras. Som exempel kan nämnas upprustningen av föreningshuset, men också när det gäller sammankomster som till exempel årsmöten eller ännu trevligare kulturtillfällen. Föreningshuset är också en sammanhållande kraft för bygden där många av de gemensamma tillställningarna äger rum.

Eftersom avsaknaden av egen affär inom Utomskogen är kommunikationen till Vallsta ytterst väsentlig. Där finns den närmaste butiken och även tåg- och bussförbindelserna till när och fjärran. En mycket viktig knutpunkt för "Utomskogarna". Bussförbindelsen till Vallsta är ganska god idag. Det gäller dock att den inte försämras. Som komplement till bussarna finns även "beställningstrafik som heter Flextrafik". Med tanke på beroendet av kommunikationer är det mycket viktigt att de vägar som finns inom Utomskogen och angränsande områden underhålls på bästa sätt. Press på väghållarna krävs!

Det är också väsentligt att butiken i Vallsta kan överleva.

Såsom Utomskogen ligger är det nära till både sjöar, åar, Ljusnan o andra vattendrag med rikligt fiske och möjligheter till andra vattenbaserade aktiviteter. I skogarna finns det gott om bär och svamp samt spår av tidigare verksamheter såsom Kyrkstigen, flottningsrännor, fäbodan och annat som kan locka folk att ge sig ut för att känna historiens vingslag. Lite skyltar som guidar nybörjare skulle sätta pricken över i:et. I vattnen är det bra fiske med både naturligt och inplanterat fiskbestånd. Kring vattendragen är marken öppet odlingslandskap med vackra vyer och vid utsikt om man kommer upp en bit. Vackert!

De utmaningar som bygden brottas med för en långsiktig överlevnad är åldersstrukturen hos befolkningen. Få barn och ungdomar och allt fler äldre. Ett aktivt arbete för att locka fler unga är nödvändigt för framtiden. De nuvarande bränsle- och energipriserna försvårar eventuellt detta arbete. Det finns inte heller så många tomma hus som kan få nya bosättare. I pandemins spår är en

generell trend att folk flyttar till sina sommarbostäder och blir mer eller mindre permanentboende. Eventuellt kan en sådan trend ge möjligheter även i Utomskogen.

I ett annat avsnitt beskrivs den outnyttjade resursen som bybornas breda kompetens utgör. Att ta tillvara den bättre kan ses som en god möjlighet att få bättre snurr på den bygdegemensamma ekonomin. Vi kan mycket, och tillsammans blir vi starka!

6. Framtagna Utvecklingsområden

Vår vision inför framtiden (*Vi har ingen nedskriven vision!*)

För att kunna genomföra vår vision har vi prioriterat nio områden:

- Vi vill vårda och utveckla landskapet runt bygden
- Vi vill verka för en utveckling av Föreningshusets verksamhet och innehåll
- Vi vill verka för en förnyring av bygden
- Vi vill verka för fler arbetstillfällen i bygden
- Vi vill bevara och utveckla bygdens infrastruktur
- Vi vill skapa opinion i frågor av vikt för bygden
- Vi vill utveckla marknadsföringen av bygden
- Vi vill bevara och utveckla gamla hantverk och metoder
- Vi vill skapa en medvetenhet i bygden kring krisberedskap

Landskapet

- Vårda, bevara och delge vår fina natur
- Vårda och bevara baden Storsand och Istebadet, bland annat med vassröjning
- Bevara det öppna landskapet Naturupplevelser – bad, skidor Märka upp gamla stigar och leder
- Märka upp gamla fastigheter och soldattorp i våra skogar där bara spår av grunden finns kvar – viktigt för att förstå och dokumentera bygdens historia
- Vinteraktiviteter (skidspår i närområdet) Skylta leder, skogsvägar mm Föredragningar om exempelvis vandringar i Hälsingland

Bygdegården (Föreningshuset)

- Utveckla Bygdegården (Föreningshuset) till ett Besökscentra, med anställd bemanning som bland annat kan förmedla olika former av kontakter när det gäller boende, aktiviteter mm
- Utveckla Bygdegårdens (Föreningshusets) standard genom översyn av uppvärmningssystemet samt att utforma och dokumentera underhållningsplaner
- System för anmälningar till samtliga aktiviteter via Facebooksidan
- Utveckla och initiera skiftande aktiviteter i Bygdegården (Föreningshuset) – utställningar, kursverksamheter och studiecirklar av varierande slag, till exempelvis sång, hantverk, ortens historia, samt loppis, höstmarknad, grillafton, sommarcafé, sista aprilfirande
- Slå vakt om kulturens utveckling genom kulturkvällar av olika slag, såsom författarkvällar, viskvällar, teaterföreställningar och fester av olika slag

Aktivitetsgrupper utifrån intressen

- Utveckla hemsida, Facebookgrupp och andra media med tydligt ägandeskap och ansvar för kontroll och befogenhet av censurering
- Sms-grupp för alla medlemmar i Bygdegårdsföreningen (Föreningshuset)

- Starta en "mys-grupp" där man träffas, fikar, grillar har picknic och bara har det gott. Ge ut ett informationsblad om bygden på webben och i skriftlig form
- Skapa en "välkomstkultur" (informationsmaterial på föreningar, lära känna varandra)
- Utforska och dokumentera Utomskogens historia Samlingsplats – regelbundenhet, differentierat. Lära känna varandra
- Skapa mötesplatser. Lekplats

Föryngring

- Verka för att det finns bostäder dit barnfamiljer kan flytta. Bra bostäder möjliggör för äldre att lämna sina gårdar och därmed ge utrymme för barnfamiljer
- Inventera behovet av barnverksamheter Få med ungdomar i föreningen
- Arbetstillfällen
- Dokumentera och offentliggör listor på bygdens hantverkare för att skapa kännedom om dessa och möjlighet att nyttja dess tjänster
- Fler företag till bygden
- Göra Bönhuset till äldreboende och frigöra hus till yngre familjer
- Genomföra en grundläggande inventering av möjligheter att anordna B&B, tältplatser, aktiviteter mm till turister

Infrastruktur

- Möjligheter till fiber även utanför Iste och Bogården Postbil
- Skolskjuts
- Sjukbuss
- Bättre kollektivtrafik (flextrafik) Enklare bygglovsregler
- Verka för att få gehör för behovet av bättre vägar i bygden

Opinionsgrupp

Marknadsföring

- Viktigt med tidig information om attraktioner och arrangemang – återkommande arrangemang bör planeras för hela året
- Nyttja utflyttade och nyinflyttade till att sprida information om aktiviteter mm

Hantverk/metoder

- Att kunna ta del av fårklippning
- Tovningskurs
- Kolmilan
- Tunnbrödbakning

Krisberedskap

Trots en pågående pandemi, som avsevärt försvårat möjligheter till ett aktivt utvecklingsarbete, genomfördes aktiviteter under Krisberedskapsveckan 2021. Här följer en rapport från detta arbete:

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) genomför årligen under vecka 39 en informationskampanj, Krisberedskapsveckan, som syftar till att man som privatperson ska reflektera över hur man kan lösa vardagen vid kris och krig så att fler skaffar sig en hemberedskap.

Under det gångna året beslutades att det i Utomskogen skulle genomföras egna aktiviteter under veckan.

Vi behövde skaffa oss en bild av hur det var ställt med hemberedskapen i bygden, därför genomfördes en enkät. Via Facebookgruppen "Vi som gillar Utomskogen" samt på bygdegårdsföreningens hemsida under perioden 1 - 26 september kunde man hitta enkäten. Genom enkäten fick vi information om reservförråd av mat, hur vi får vatten till fastigheten, uppvärmning av bostad och matlagning vid elavbrott, hur välfyllda husapotek vi har samt tillgång till alternativa boenden. Med facit i hand kan vi nu säga att beredskapsnivån för att klara en krissituation är god bland de boende i Utomskogen.

Totalt svarade 56 familjer på enkäten och en analys av enkätsvaren blev en del av den PowerPoint-presentation som visades som inledning under onsdagskvällen 29 september i föreningshuset i Bogården. 47 personer deltog under dagen. Där medverkade även Civilförsvarsförbundet med en föreläsning om egen- och hemberedskap.

Genom en "bikupe-diskussion" bland deltagarna framkom att det man ser som det största hotet mot bygden är skogsbränder och översvämningsrisken i händelse av att dammen i Lossen rämnar.

Under söndagen 3 oktober genomfördes föreläsningar och pröva-på-aktiviteter med hjälp av Kommunalförbundet Hälsingland, Hjärt- och lungföreningen, Brandskyddsföreningen och Pensionärernas riksorganisation. 30 personer deltog under dagen.

- Information och kommunikation

Information om aktiviteterna under krisberedskapsveckan spreds till fast- och fritidsboende via Facebookgruppen "Vi som gillar Utomskogen" samt bygdegårdsföreningens hemsida och programblad som delades ut i brevlådor.

Pressrelease till lokaltidningen och lokalradion resulterade i tidningsreportage och två radiointervjuer. Även på hemsidorna för Bollnäs Kommun och Länsstyrelsen i Gävleborg kunde man läsa om aktiviteterna i Utomskogen.

- Nu går vi vidare

Med den uppskattning som visats för krisberedskapsarbetet och den senaste tidens förändrade omvärldssituation känns det meningsfullt att fortsätta det nu uppstartade arbetet.

Nytt för i år är att det nu finns ett antal personer som sagt sig villiga att vara ambassadörer för Krisberedskapsgruppen. De kommer att vara arbetsgruppens förlängda arm ut i de olika byarna, men även en viktig direktlänk till arbetsgruppen med synpunkter och information från byarna.

I år har vi även tidigare lagt årets aktiviteter till lördagen 6 augusti. Detta för att underlätta för sommarboende att kunna ta del av vårt krisberedskapsarbete. Vår målsättning är att vi till denna aktivitet ska ha 100 deltagare.

Vår önskan är att den medvetenhet som väckts i Utomskogen hålls vid liv och inte enbart består av aktiviteter en gång per år.

Vi vill fortsätta att inventera de boendes intresse för ett aktivt deltagande i krisarbetet. Fördjupande utbildningar, intresse för att ingå i en frivillig resursgrupp som stöd till kommunen vid en samhällsstörning och eventuella gemensamma inköp av utrustning för att få bättre pris kan vara några sätt att engagera.

För att inte tappa fokus i krisberedskapsarbetet behöver vi därför arbeta målstyrt. Genom att göra en planering och hitta delmål kommer olika projekt att kunna ta form med därtill hörande finansieringsmöjligheter.

Krisberedskapsarbete innebär långt mer än att "preppa". När allt kommer omkring är det till syvende och sist trygghet man behöver känna i en krissituation.

Tryggheten får vi i Utomskogen genom att finnas där för varandra, att gemensamt stötta och hjälpa i vardag som helg, i fred och ofred. I en gemenskap tar man tillvara kompetenser och drivkraft för att lösa problem, man håller sig informerad via rätta kanaler och man värnar om sin bygd och varandra och man låter ingen hamna utanför. När vi dit är vi förberedda på det mesta.

7. Hållbar utveckling

Agenda 2030 syftar till att skapa hållbar utveckling. Hållbar utveckling innebär att vi tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina behov.

De tre dimensionerna av hållbar utveckling, det vill säga de ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionerna, var en viktig utgångspunkt i framtagandet av de globala målen. En av de största skillnaderna mellan de globala målen och millenniemålen som är föregångare är just integreringen av samtliga tre dimensioner.

På samma sätt som de tre dimensionerna är lika viktiga för att uppnå hållbar utveckling är alla mål lika viktiga, odelbara och integrerade. Flera av målen är beroende och direkt kopplade till varandra, vilket innebär att framgång för ett av målen ger positiva effekter på andra mål.

Agenda 2030 gäller för alla människor och länder och vi måste gemensamt arbeta för att vi ska nå målen. Det kräver engagemang från regeringen, kommuner, regioner, akademi, näringsliv och civilsamhället (det är här vi kommer in). Vi har alla en viktig roll att spela för att ingen människa ska lämnas utanför.

Det är den första planen för hållbar utveckling som inkluderar alla världens länder, oavsett inkomst- eller utvecklingsnivå.

Agenda 2030 är inte juridiskt bindande utan ett frivilligt åtagande. Ansvaret för att genomföra den vilar på varje medlemslands regering, men kommuner och regioner är viktiga aktörer för att nå målen.

Agenda 2030 i Sverige

I Sverige har alla ministrar i regeringen ett ansvar för genomförandet.

Som en del i Sveriges genomförande av Agenda 2030 och därmed de globala målen tillsatte regeringen i mars 2016 en delegation med uppgift att stödja och stimulera arbetet.

Agenda 2030-delegationen är en statlig kommitté med ett utredningsuppdrag från regeringen, men arbetar självständigt från regeringen och departementen. Mandatet löpte fram till mars 2019.

Deras uppdrag är att:

- föreslå en övergripande handlingsplan till regeringen
- föreslå åtgärder för att främja informations- och kunskapsspridning

- förankra Agenda 2030 genom en bred dialog med olika samhällsaktörer.

Statistikmyndigheten (SCB) kommer att få ett uppdrag av regeringen att ta fram nationella indikatorer.

En standard har tagits fram för att hjälpa kommuner, landsting, regioner och andra regionala samverkansorgan exempelvis ideella organisationer att implementera Agenda 2030.

Flera svenska kommuner tog tillsammans med Sveriges Ekokommuner och Svenska institutet för standarder (SIS), initiativ till att gå samman och skriva ner gemensam best practice för att arbeta mot de globala målen.

Mer läsning

Hela Sverige ska leva har under det senaste året arbetat med att ta fram en förenklad skrift för att sprida förståelsen av Agenda 2030. Länk till den kommer här under maj månad.
Det finns ytterligare massor mer att läsa om Agenda 2030 på nätet. Sök bara på "Agenda 2030".

8. Vad innebär det för Utomskogen?

Handlingsplan (analys Agenda 2030)

Det som behövs inledningsvis är information om vad Agenda 2030 är och vad som förväntas av bygden för att uppfylla de samhälleliga åtaganden som föreskrivs av det svenska samhället.

För att vi ska kunna söka ekonomiskt stöd för kommande projektidéer kommer det att krävas att vi redovisar hur projekten förhåller sig till målen under Agenda 2030. Det är inte hokus pokus eller raketforskning, men en insikt i frågan krävs.

Kontaktperson:

Tor Jonsson 070 – 334 61 92

tor.jonsson@helsingenet.com

